

Nr 29.

Av herrar **Sundström** och **Hedström** om skrivelse till Kungl. Maj:t angående innehavares av jordavsöndring befriande från utgörande av avgäld.

Det råder ett allmänt missnöje hos en mycket stor del av den jordbrukande befolkningen i Norrland, nämligen dessa avsöndringsinnehavare, som måste utbetala årlig avgäld till hemmansinnehavarna.

Under den tid, då avsöndringsinnehavarna ej deltog i grundskatt, roteringsskyldighet och vägunderhåll, ansågs det vara i sin ordning att de betalade avgäld till stamhemmansinnehavarna på vilka dessa skatter vilade.

Lagen föreskrev ju också, att lagfart ej kunde fås å sådant fång, för vilket avgäld ej var föreskriven att årligen utgå, varför det även alltid i köpekontrakten bestämdes, att en viss avgäld i pengar eller dagsverken skulle utgå från avsöndringen till stamhemmanet. Härigenom fingo avsöndringsinnehavarna indirekt deltaga i dessa utgifter till det allmänna, vilka enligt skattelagarna endast skulle utgå ifrån bönderna. Men på detta sätt fingo de icke endast betala sin andel utan *mera*, därigenom att avgälden ej avpassades i proportion till stamhemmanets skatter utan togs i allmänhet högre än avsöndringens andel i skatten.

Det är denna s. k. överskjutande del, som av avsöndringsinnehavarna betraktas såsom en särskild skatt till bönderna, då nu torparna ej äro befriade ifrån några allmänna utskylder. När således avsöndringsinnehavarna numera i skatteavseende äro likställda med bönderna, anse torparna eller avsöndringsinnehavarna, att deras avgäld borde helt avskrivas.

Formellt har ju även avgälden blivit avskriven genom lag av den 25 maj 1905, vilken bland annat stadgar följande:

»Från lägenhet, vilken för alltid från stamhemmanet avsöndrats och för vilken enligt äldre författning om enskiftesdelning eller jordavsöndring avgäld till hemmanet blivit fastställd eller bort fastställas, skall med nedan angivna inskränkningar, efter den 31 december 1906 avgäld icke

utgå. Denna regel är underkastad följande tvänne inskränkningar. Har på grund av förbehåll vid lägenhetens upplåtande, fastställts *högre* avgäld än vad vid jämförelse av ägornas storlek och *beskaffenhet* kan anses hava motsvarat vad av hemmanets allmänna utskylder å lägenheten belöpte, eller har förbehåll gjorts om sådan högre avgäld, utan att fastställelse ägt rum, är hemmanets innehavare berättigad att få den överskjutande delen av avgälden fastställd att fortfarande av lägenheten utgå.» — —

När denna lag kom, trodde avsöndringsinnehavarna i allmänhet, att avgälden skulle avgå. På en del platser började emellertid en del hemmansinnehavare att hos Konungens befallningshavande begära fastställelse å den s. k. överskjutande delen. Då visade det sig, att i realiteten hade denna lättnad i avgäldsutgifter, som 1905 års lag avsåg, så gott som ingen betydelse. Ty nästan hela avgälden skulle fortfarande utgå; endast några ören av en avgäld på 10 à 12 kronor fick avräknas som avsöndringens del i hemmanets skatt vid tiden för avsöndringen, det övriga, den överskjutande delen, skall fortfarande utgå ifrån lägenheten. — Att denna överskjutande del blir så stor, det beror på den beräkningsgrund, som användes vid uträkningen av lägenhetens andel i hemmanets förutvarande skatt.

Lagen säger, att beräkningen skall grundas på »ägornas storlek och *beskaffenhet*». Ägornas storlek blir — enligt den beräkningsgrund, som tillämpas — beroende av, huruvida lägenheten är belägen på in- eller avrösningsjord; och torde det från juridisk synpunkt därför anses, att in- och avrösningsjord *alltid* är av olika beskaffenhet. Detta är ju även riktigt, om det endast tages hänsyn till jordens olika natur av att vara in- eller avrösningsjord.

Nu är det så, att nästan alla avsöndringar ligga på avrösningsjord. Denna reduceras till arealen från 10 till 1, — det kan vara något olika i olika fall, men beräkningsgrunden är mycket nära detta förhållande — d. v. s. att 10 hektar avrösningsjord anses lika med 1 hektar inrösningsjord.

Det är dock klart, att en lägenhet, som ligger på avrösningsjord, blir ofantligt reducerad till sin areal, vilket gör att lägenhetens anpart av hemmanets förutvarande skatt blir mycket liten, och den överskjutande delen, som fortfarande skall utgå, blir stor.

Det är dock alldeles tydligt, att jorden i stamhemmanet och avsöndringen är från jordbrukssynpunkt sett precis av samma beskaffenhet. Det är odlad jord i båda fallen och under samma kultur, fastän avsönd-

ringen ligger på avrösningsjorden. Men just den omständigheten gör, att avsöndringen blir så starkt reducerad till sin areal.

Det kan visserligen invändas, att hemmanets avrösningsjord i övrigt reduceras på samma sätt. Men det är en ofantlig skillnad på detta slag av avrösningsjord och avsöndringen. Hemmanets avrösningsjord är skogsmark och impedimenter med undantag för någon skogsslått av relativt mindre värde, under det att avsöndringens jord är — som förut är nämnt — under jordbrukskultur i lika hög grad som hemmanets inägojord, som vid jämförelsen upptages till sin *verkliga* areal.

En stor del av bönderna anse också, att det icke är rättvist, att denna avgäld fortfarande skall utgå, då avsöndringsinnehavarna äro betungade av skatter till det allmänna i jämförelsevis minst lika hög grad som hemmansinnehavarna. På grund härav är det många, som icke alls utkräva avgälden eller söka fastställelse av densamma. Emellertid är det största delen, som utkräva avgälden till fullt belopp, ty de anse, att den överskjutande delen måste betraktas som en del av köpesumman. Hade icke denna överskjutande del av avgälden varit, resonerar man, så hade den ursprungliga köpesumman varit större.

Om man emellertid gör jämförelse emellan priset på stamhemmanens jord och avsöndringarnas, visar det sig att fastän denna avgäld utgår, är de senares jord väsentligt dyrare per hektar än de förras.

På samma sätt är det även med taxeringsvärdet: hemmanet är jämförelsevis mycket lägre taxerat än torpet, varför avsöndringsinnehavaren är mera betungad av de skatter, som utgå efter fastighetstaxering.

Det kan ju även framhållas, att det här är fråga om mycket små summor i pengar, då avgälderna i de flesta fall äro mellan 10 à 20 kr. årligen. Men den, som känner till dessa torparens ekonomiska bärkraft, är fullt på det klara med, att denna avgäld för *dessa* ej är någon obetydlighet utan tvärt om ganska betydande. Och då härtill kommer avgäldens karaktär av skatt till de enskilda, från dem, som i allmänhet ha det i ekonomiskt avseende sämst ställt bland jordbrukarne, är det ej underligt, att missnöje råder.

I en del fall måste avgälden betraktas som fullt rättvis, och det är då det i köpekontrakten står föreskrivet, att avgälden skall utgå för något visst ändamål som t. ex. vedbrand, husbyggnad och mulbete eller någon annan rättighet. Så är det även med den avgäld som utgår från lägenheter, avsöndrade efter avgäldstvängets avskaffande genom 1896 års lag.

På grund av vad vi nu framhållit, få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta om skrivelse till Kungl. Maj:t, att det täckes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om på vad sätt och under vilka villkor avsöndringsinnehavarna måtte kunna befrias från avgäld och för Riksdagen framlägga det förslag, vartill utredning kan föranleda.

Stockholm den 20 januari 1914.

J. R. Sundström.

P. E. Hedström.
